

ЗАТВЕРДЖУЮ

Т. в.о. начальника Мобільного
рятувального центру швидкого
реагування Державної служби України
з надзвичайних ситуацій

полковник служби цивільного захисту

Юрій ЦИКЕНЮК

«___» _____ 20__ р.

План-конспект проведення заняття з профільної підготовки з навчальними групами № 1 та 2 МРЦ ШР ДСНС України «___» _____ 20__ року

Тема: “Нормативні документи щодо організації медичного захисту населення в умовах надзвичайних ситуацій.”

Навчальна мета: ознайомити особовий склад з нормативними документами щодо організації медичного захисту населення в умовах надзвичайних ситуацій.

Час: 1 год.

Місце проведення: учбовий клас.

Навчально-матеріальне забезпечення: план-конспект

Література:

1. Конспект лекцій з дисциплін «Цивільна оборона» та «Безпека життєдіяльності та цивільна оборона» / Авт.: Ачкасов А.Є., Пашков В.І., Ачкасов І.А. –Харків: ХНАМГ, 2009. – 211 с.2. Цивільна оборона: навч. посіб. Кулаков М.А., Ляпун В.О., та ін. – Харків: НТУ—ХПІ, 2005 – с.363
2. Кодекс цивільного захисту України
3. Положення про єдину державну систему цивільного захисту (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 р. № 11).
4. Положення про функціональну підсистему медичного захисту населення (затверджено Наказом Міністерства охорони здоров'я України 25 березня 2019 року № 667).
5. Положення про функціональну підсистему забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення єдиної державної системи цивільного захисту

Порядок проведення заняття:

1. Організаційні заходи - 5 хв.
перевірка присутніх; оголошення теми і мети заняття.
2. Контроль знань – 5 хв.
перевірка засвоєння раніше пройденого матеріалу.
3. Викладення матеріалу теми – 25 хв.
Питання, які вивчатимуться:
 - 3.1. Вступ;
 - 3.1. Основні принципи та заходи захисту населення;
 - 3.2 Оповіщення населення;
 - 3.3 Режими радіаційного захисту;
 - 3.4 Способи захисту населення при радіоактивному та хімічному забрудненні;
 - 3.5 Забезпечення населення та формувань ЦО засобами протирадіаційного та протихімічного захисту.
4. Закріплення вивченого матеріалу - 5 хв.
5. Підведення підсумків -5 хв.

Питання та їх короткий зміст	Методичні вказівки
<p>1. Основні принципи та заходи захисту населення. Забезпечення безпеки населення в надзвичайних ситуаціях, обумовлених стихійним лихом, техногенними аваріями і катастрофами, а також використанням сучасної зброї (воєнні надзвичайні ситуації), є загальнодержавним завданням, обов'язковим для вирішення всіма територіальними та відомчими органами управління, службами, формуваннями, а також суб'єктами господарювання. Законодавство України у сфері захисту населення від НС техногенного та природного характеру базується на Конституції України, Законах України —Про захист населення і території від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, —Про правовий режим надзвичайного стану та інших нормативно-правових актах. Захист населення і території від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру включає систему організаційних, технічних, медико-біологічних, фінансово-економічних та інших заходів щодо запобігання та реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру і ліквідації їх наслідків. Вищезгадані заходи реалізуються центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, відповідними силами і засобами підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності і господарювання, добровільними формуваннями і спрямовані на захист населення та територій, а також матеріальних і культурних цінностей та довкілля. Захист населення в надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного часів організують і здійснюють згідно з принципами, основними з яких є: пріоритетність завдань,</p>	

спрямованих на рятування людей та збереження довкілля;

- безумовне надання переваги раціональній та превентивній безпеці;
- вільний доступ населення до інформації про захист населення і територій;
- особлива відповідальність і піклування громадян про власну безпеку, неухильне дотримання ними правил безпеки та дій в надзвичайних ситуаціях;
- відповідальність у межах своїх повноважень посадових осіб за дотримання вимог закону; обов'язкова завчасна реалізація заходів, спрямованих на запобігання виникненню надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру та мінімізація їх негативних психосоціальних наслідків;
- урахування економічних, природних та інших особливостей територій і ступеня реальної небезпеки виникнення надзвичайних ситуацій;
- максимально можливе, ефективне і комплексне використання наявних сил і способів, які призначені для запобігання надзвичайним ситуаціям і реагування на них.

Заходи з захисту населення планують та здійснюють комплексно для забезпечення більшої надійності. Захисту в надзвичайних ситуаціях підлягає все населення з урахуванням чисельності і особливостей, що складають його основні категорії і групи людей на конкретних територіях. Підготовку до дій для захисту населення в надзвичайних ситуаціях необхідно планувати і виконувати диференційовано за видами і ступенями можливої небезпеки на конкретних територіях і з урахуванням насиченості цих територій об'єктами промислового призначення, гідропорудами і системами виробничої та соціальної інфраструктури, потужностей і розміщення потенційно небезпечних об'єктів, наявності захисних споруд, особливостей розселення жителів, кліматичних та інших місцевих факторів. Об'єми і терміни проведених заходів щодо завчасної підготовки системи захисту населення визначають, виходячи із принципу розумної достатності у забезпеченні безпеки населення за умов надзвичайних ситуацій мирного часу. Заходи щодо захисту населення в надзвичайних ситуаціях необхідно планувати і проводити при раціональному використанні матеріальних і фінансових ресурсів, максимальному використанні існуючих, дообладнаних і знову створених виробництв, будівель і споруд, рятувальних засобів, пристосувань, спеціальної оснастки, профілактичних та лікувальних препаратів та іншого майна. Ці принципи реалізують внаслідок виконання основних заходів захисту населення.

2. Оповіщення населення

Серед комплексу заходів з захисту населення за надзвичайних умов важливе місце посідає організація своєчасного інформування та

дати під

<p>оповіщення, які покладаються на органи цивільної оборони і є невід'ємним елементом усієї системи заходів. Центральні та місцеві органи влади зобов'язані надавати населенню через засоби масової інформації оперативну і достовірну інформацію про стан захисту населення від НС, методи та способи їх захисту, вжиття заходів щодо забезпечення безпеки. Оповіщення про загрозу виникнення НС і постійне інформування населення про них забезпечуються шляхом: завчасного створення і підтримки у постійній готовності загальнодержавної і територіальних автоматизованих систем центрального оповіщення населення;</p> <ul style="list-style-type: none"> • організаційно-технічного з'єднання територіальних систем центрального оповіщення і систем оповіщення на об'єктах господарювання; • завчасного створення та організації технічного з'єднання з системами спостереження і контролю постійно діючих локальних систем оповіщення та інформування населення в зонах катастрофічного затоплення, районах розміщення радіаційних, хімічних підприємств, інших об'єктів підвищеної небезпеки; • центрального використання загальнодержавних і галузевих систем зв'язку: радіо, провідного, телевізійного оповіщення, радіотрансляційних мереж та інших технічних засобів передачі інформації. <p>Оповіщення організують засобами радіо та телебачення. Для того, щоб населення своєчасно увімкнуло засоби оповіщення, використовують сигнали транспортних засобів, а також переривисті гудки підприємств. Завивання сирен, переривисті гудки підприємств та сигнали транспортних засобів означають попереджувальний сигнал "Увага всім!". Той, хто почув цей сигнал, повинен негайно увімкнути теле- чи радіоприймачі та прослухати екстрене повідомлення місцевих органів влади чи управління з НС та цивільного захисту населення. Усі подальші дії визначаються їхніми вказівками. Інформація про надзвичайні ситуації та дії населення може бути такою: Аварія на атомній електростанції "Увага! Говорить управління з надзвичайних ситуацій. Громадяни! Виникла аварія на ... атомній електростанції. У районі ... вулиць очікується випадання радіоактивних опадів. Населення району мусить знаходитися в приміщеннях. Негайно провести герметизацію житлових приміщень та продуктів харчування. Подальші дії згідно з вказівками управління з надзвичайних ситуацій." Аварія на хімічно небезпечному об'єкті "Увага! Говорить управління з надзвичайних ситуацій. Громадяни! Сталася аварія на ... з викидами сильнодіючої отруйної речовини... Хмара зараженого повітря поширюється у напрямі ... У зону хімічного зараження потрапляє ... Населення, яке мешкає на вулицях ... мусить негайно залишити приміщення</p>	запис
--	-------

будівель та вийти в район ... Про одержану інформацію повідомте сусідів. У подальшому діяти за вказівками управління з надзвичайних ситуацій." Можливий землетрус "Увага! Говорить управління з надзвичайних ситуацій. Громадяни! У зв'язку з можливим землетрусом виконайте необхідні запобіжні заходи. Вимкніть газ, воду, електроенергію, загасіть вогонь у печах. Сповістіть сусідів про отриману інформацію. Зберіть необхідні одяг, документи, продукти харчування, воду та виходьте на вулицю. Надайте допомогу літнім людям та хворим. Займіть місце віддалік будівель та ліній електропередач. Якщо ви знаходитесь в приміщенні під час першого поштовху, станьте у дверний чи балконний проріз. Будьте уважні до подальших повідомлень управління з надзвичайних ситуацій."

Можлива повинь "Увага! Говорить управління з надзвичайних ситуацій. Громадяни! У зв'язку з підвищенням рівня води в річці ... очікується підтоплення будинків у районі вулиць ... Населенню, яке мешкає на цих вулицях, зібрати необхідні речі, продукти харчування, воду, вимкнути електроенергію, газ та вийти у район ... Про одержану інформацію повідомити сусідів. Надавайте допомогу літнім людям та хворим. При раптовому підйомі води займіть підвищене місце – верхні поверхи будівель, дерева, стріхи та чекайте допомоги. Будьте уважні до повідомлень управління з надзвичайних ситуацій".

Штормове попередження "Увага! Говорить управління з надзвичайних ситуацій. Громадяни! О ... год очікується підсилення вітру до ... м/год. Населення мусить знаходитися в приміщеннях. Зберіть речі, що знаходяться на балконі. Закрийте щільно вікна та двері. Виконайте додаткове кріплення чи укриття матеріальних цінностей, які зберігаються на території підприємства. Про одержану інформацію повідомте сусідів. Будьте уважні до повідомлень управління з надзвичайних ситуацій.

Повітряна небезпека"Увага! Говорить управління з надзвичайних ситуацій. Громадяни! Повітряна тривога! Вимкніть світло, газ, воду, згасіть вогонь у печах. Візьміть засоби індивідуального захисту, документи, запас продуктів харчування та води. Попередьте сусідів та у разі необхідності надайте допомогу хворим та літнім людям, щоб скоріше вийти на вулицю. Швидко зайдіть у сховище або укрийтеся на місцевості. Дотримуйтесь спокою та порядку. Уважно слухайте повідомлення управління з надзвичайних ситуацій".

Відміна повітряної небезпеки " Увага! Говорить управління з надзвичайних ситуацій. Відбій повітряної тривоги. Усім повернутися до робочих місць та помешкань. Надайте в цьому допомогу хворим та літнім людям. Будьте напоготові до ймовірного повторного нападу противника. Завжди майте при собі засоби індивідуального захисту. Будьте уважні до повідомлень управління з надзвичайних ситуацій."

Загроза радіаційного зараження "Увага! Говорить управління з надзвичайних ситуацій. Громадяни!

Виникла безпосередня загроза радіоактивного зараження. Приведіть в готовність засоби індивідуального захисту та тримайте їх постійно при собі. За командою управління з надзвичайних ситуацій надягніть їх. Для захисту поверхні тіла від забруднення радіоактивними речовинами використовуйте спортивний одяг, комбінезони, чоботи. При собі майте полімерну /плівкову/ накидку або плащі. Перевірте герметизацію помешкань, стан вікон та дверей. Загерметизуйте продукти харчування та запаси питної води. Сповістіть сусідів про одержану інформацію. Допоможіть хворим та літнім людям. Дійте відповідно до вказівок управління з надзвичайних ситуацій." Після сигналу "Увага всім!" може бути видана й інша інформація, її треба уважно вислухати і діяти за одержаними вказівками.

Заходи протирадіаційного та протихімічного захисту
Протирадіаційний та протихімічний захист (ПР та ПХЗ) – це комплекс заходів ЦО, які направлені на запобігання чи послаблення дії іонізуючого опромінення, сильнодіючих та отруйних речовин. ПР та ПХЗ включають такі заходи: виявлення та оцінка радіаційної та хімічної обстановки;

- розробка та введення в дію режимів радіаційного захисту;
- організація та проведення дозиметричного та хімічного контролю;
- способи захисту населення при радіоактивному та хімічному забрудненні;
- забезпечення населення та формувань ЦО засобами ПР та ПХЗ;
- ліквідація наслідків зараження, спеціальна санітарна обробка, знезаражування місцевості та будівель тощо. ПР та ПХЗ організовують завчасно начальники ЦО об'єктів і командири формувань.

- **3. Режими радіаційного захисту**

- Під режимом радіаційного захисту населення, робітників та службовців об'єкта економіки, а також особового складу невоєнізованих формувань ЦО розуміють такий порядок роботи та використання засобів і способів захисту в зонах радіаційного забруднення, який виключає радіоактивне опромінювання людей понад допустимих норм та скорочує до мінімуму вимушену зупинку виробництва. Режими роботи підприємства розраховуються завчасно для конкретних умов можливого захисту населення та різних рівнів радіації. Зараз розроблено та рекомендовано декілька типових режимів поведінки населення для ефективного захисту проти переопромінення. Кожний з цих режимів характеризується часом послідовного виконання трьох варіантів розміщення населення:

1. Безперервне перебування людей у захисних спорудах.

- 2. Чергування перебування в захисній споруді з перебуванням

у виробничій будівлі чи у помешканні.

- 3. Чергування перебування в будівлях з обмеженим перебуванням на відкритій місцевості на протязі 1–2 год.

- Тривалість витримування цих режимів залежить від рівня радіації, коефіцієнтів ослаблення захисної споруди, помешкань та виробничих приміщень. Передбачається такий порядок впровадження в дію режиму захисту: за сигналом оповіщення робітники та службовці укриваються у сховищах; після виникнення надзвичайної ситуації оцінюють обстановку на об'єкті; якщо об'єкт опинився за межами осередку ураження та зон радіоактивного забруднення, то продовжується виробнича діяльність. Якщо ж об'єкт потрапив у зону радіаційного забруднення, то залежно від рівня радіації вводиться відповідний режим радіоактивного захисту.

Організація та проведення дозиметричного і хімічного контролю

- Дозиметричний і хімічний контроль здійснюється з метою оцінки працездатності особового складу формувань ЦО, робітників та службовців, визначення порядку їх використання, обсягу медичної допомоги на етапі евакуації, а також необхідності та обсягу санітарної обробки людей, дезактивації та дегазації обладнання, техніки, транспортних засобів, одягу, засобів індивідуального захисту тощо, можливості використання продуктів харчування, води, фуражу, які опинилися в зонах радіоактивного та хімічного забруднення, засобів індивідуального захисту тощо. Дозиметричний і хімічний контроль організують управління з надзвичайних ситуацій та служби ЦО об'єкта. Проводиться він командирами формувань та силами розвідувальних підрозділів (розвідниками-дозиметристами і розвідниками-хіміками формувань ЦО). При проведенні дозиметричного та хімічного контролю здійснюється:

- оцінка працездатності сил ЦО та населення;
- визначення важкості гострих променевих уражень;
- визначення порядку використання формувань ЦО при проведенні рятувальних та інших невідкладних робіт;
- визначення режимів радіаційного захисту;
- визначення лікувально-профілактичних та лікувально-евакуаційних заходів;
- вибір необхідного виду спеціальної обробки.

Визначення можливості використання продуктів харчування та води

Визначення ступеня забруднення продуктів харчування, води і фуражу покладається на хімічні та радіологічні лабораторії ЦО. Дозиметричний контроль включає контроль радіоактивного опромінення людей і забруднення різних поверхонь. При контролі радіоактивного опромінення визначають розмір поглиненої дози опромінення за час перебування на забрудненій місцевості. Контроль опромінення поділяють на груповий та індивідуальний.

Перший здійснюється по формуванням, цехам, бригадам з метою отримання відомостей про середній рівень одержаних доз опромінення для оцінки та визначення категорій працездатності. Індивідуальний контроль є необхідним для первинної діагностики важкості променевої хвороби. У кожній команді, групі, цеху ведуть облік опромінення і сумарну дозу опромінення періодично заносять до особистої картки обліку. За даними обліку доз опромінення командирами формувань, начальниками цехів визначається ступінь працездатності людей, тобто можливість виконання ними своїх професійних обов'язків упродовж деякого часу після зовнішнього опромінення.

Контроль ступеня радіоактивного забруднення людей, техніки, обладнання, одягу тощо здійснюється шляхом вимірювання потужності дози опромінення, тобто рівня радіації на поверхні цих об'єктів за допомогою приладів типу радіометрів. Ступінь радіоактивного забруднення продовольства, води і фуражу визначається в радіометричних лабораторіях в одиницях питомої активності – Кюрі на кілограм, Кюрі на літр, порівнюється з допустимим, після чого робиться висновок про необхідність проведення спеціальної обробки. Хімічний контроль проводиться для визначення ступеня забруднення сильнодіючими отруйними речовинами засобів індивідуального захисту, техніки, продовольства, води, фуражу, а також місцевості та повітря. На підставі результатів контролю визначається можливість дій людей без засобів індивідуального захисту, повнота необхідної дегазації техніки та споруд, знезаражування продовольства, води тощо. Завчасно організований та правильно проведений дозиметричний і хімічний контроль допоможе зберегти нормальну життєдіяльність та працездатність людей.

4. Способи захисту населення при радіоактивному та хімічному забрудненні

Захист населення при радіоактивному забрудненні. Основними заходами захисту населення при радіоактивному забрудненні є: оповіщення про небезпеку радіоактивного забруднення; укриття в захисних спорудах, а при їх відсутності – в будівлях з негайною герметизацією вікон, дверей, вентиляційних отворів тощо;

- використання індивідуальних засобів захисту, а при їх відсутності ватно-марлевих пов'язок;
- використання профілактичних протирадіаційних препаратів з індивідуальної аптечки АІ-2;
- виключення вживання забруднених продуктів та води;
- додержання режимів поведінки людей на забрудненій території;
- при необхідності евакуація населення з забрудненої території;
- обмеження доступу на забруднену територію;
- санітарна обробка людей, дезактивація одягу, техніки, споруд

тощо.

Порядок дій та правила поведінки людей на зараженій радіоактивними речовинами території визначаються радіаційною обстановкою. Слід зазначити, що воду для приготування їжі треба брати тільки з водогону або захищених колодязів. Усі продукти в герметичній тарі, а також ті, які зберігалися в холодильниках, шафах, підпіллі, в скляній та емальованій тарі, в поліетиленових мішках придатні до використання.

Захист населення при хімічному забрудненні. Основними способами захисту населення при хімічному забрудненні є: оповіщення про загрозу хімічного забруднення;

- укриття в захисних спорудах;
- використання індивідуальних засобів захисту: протигазів та засобів захисту шкіри;
- застосування антидотів (при їх наявності);
- використання індивідуальних протихімічних пакетів (ШП);
- евакуація людей із зони забруднення;
- санітарна обробка людей, дегазація одягу, території, споруд, будівель, транспорту, техніки та майна.

При виникненні аварії на хімічно небезпечному об'єкті негайно згідно з розробленими планами проводиться оповіщення працюючих та населення, яке мешкає поблизу. Населення використовує засоби захисту органів дихання і виходить із зони забруднення у заданий район. Організується розвідка, яка встановлює місце аварії, тип СДОР, ступінь забруднення території, ґрунту, повітря, стан людей в зоні забруднення, кордони зон забруднення, напрямок та швидкість вітру в приземному шарі та напрямок розповсюдження забрудненого повітря. Зону забруднення оточують та організують регулювання руху. Уражені одержують медичну допомогу, їх виводять у незаражений район, у разі необхідності розміщують у лікувальних установах. Продукти харчування та воду, які потрапили в зону забруднення, перевіряють, після чого приймається рішення про їх дегазацію чи знищення. Із забрудненої території слід виходити швидко, не здіймаючи пилу і не торкаючись до навколишніх предметів. На забрудненій території не можна знімати засоби захисту, їсти, пити, палити. При виявленні на шкірі чи одязі крапель ОР необхідно не гаючись обробити ці місця вмістом індивідуального протихімічного пакету. Після виходу з забрудненої місцевості необхідно пройти санітарну обробку з обов'язковою заміною білизни, а при необхідності й усього одягу.

5. Забезпечення населення та формувань ЦО засобами протирадіаційного та протихімічного захисту

Відділ (ланка) з надзвичайних ситуацій ЦО об'єкта спільно з діючими службами організує накопичення, збереження та підтримання у постійній технічній готовності засобів індивідуального захисту і медичних засобів. Зберігання цих засобів

організують якомога ближче до робочих місць у цехах, відділах, бюро. Якщо такої можливості немає, то засоби індивідуального захисту зберігають на складах підприємств. У мирний час це майно періодично контролюють. Засобами індивідуального захисту та медичними засобами в першу чергу забезпечують особовий склад формувань ЦО, а також робітників і службовців, які продовжують роботу в умовах надзвичайних ситуацій на об'єкті. Особовий склад формувань, крім того, забезпечують респіраторами. Усе непрацююче населення, незважаючи на забезпечення його протигазами, повинно мати найпростіші засоби захисту органів дихання – ватно-марльові пов'язки та протипильові маски, виготовлені самостійно чи місцевою промисловістю. Видача засобів індивідуального захисту (ЗІЗ) на об'єктах економіки проводиться за цехами та відділами, при виникненні загрози надзвичайної ситуації. Населення, яке не зайняте у виробництві, одержує ЗІЗ на приймальних пунктах замиської зони. Одночасно з видачею протигазів проводиться перевірка їх технічного стану.

6. Укриття в захисних спорудах

Найбільш надійний захист людей від усіх уражаючих факторів – високих температур і шкідливих газів у зонах пожеж, вибухонебезпечних, радіоактивних та сильнодіючих отруйних речовин, обвалів та уламків зруйнованих будівель і споруд – це використання захисних споруд. До них належать сховища, протирадіаційні укриття (ПРУ), а також найпростіші відкриті та перекриті щілини. Сховища бувають окремо розміщені та вбудовані, тобто розміщені в підвальних приміщеннях будівель. У сховищах створюють запаси продуктів харчування, води (не менш ніж на дві доби), медикаментів. Укриття населення у сховищах проводиться за відповідними сигналами цивільної оборони. Заповнення сховищ проводять організовано й швидко. Люди розміщуються за вказівками командира ланки чи групи обслуговування сховища. У сховищі необхідно суворо дотримуватися встановленого режиму та розкладу. Люди, які знаходяться в сховищі, повинні виконувати всі розпорядження особового складу ланки або групи обслуговування сховищ. Забороняється без необхідності ходити по приміщеннях сховища, палити, самостійно вмикати або вимикати електроосвітлення, інженерні агрегати та мережі, відкривати та зачиняти двері. Забороняється запалювати свічки, газові лампи й саморобні світильники. У сховищах необхідно зберігати дотримуватися тишу. Дозволяється організовувати бесіди, прослуховувати радіопередачі, грати у шахи, шашки та інші "тихі" ігри. При необхідності виходу зі сховища обов'язково мати при собі засоби індивідуального захисту. Час перебування людей у сховищах визначають штаби ЦО, вони встановлюють порядок дій та правила поведіння населення при виході зі сховища й передають ці розпорядження телефоном або радіозасобами. Люди виходять зі

сховищ після сигналу "Відбій тривоги" за вказівками коменданта сховища під керівництвом особового складу формування обслуги сховища. Дотримуються такого порядку виходу зі сховища: спочатку виходить кілька чоловік, які надаватимуть допомогу тим, що не мають змоги самотійно залишити сховище, потім евакуюються хворі, діти, літні люди, вагітні жінки й після них – усі інші. При пошкодженні або завалі сховища, його затопленні, пожежі комендант оцінює можливість подальшого перебування людей у сховищі і, не чекаючи допомоги рятувальних формувань, організує роботи з розкриття сховища для виводу людей. До роботи з розкриття сховища залучають також і тих, хто знаходиться у сховищі.

7. Проведення евакуаційних заходів

З метою належного забезпечення проведення евакуації населення України Кабінет Міністрів затвердив "Положення про порядок проведення евакуації населення у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру" №14321 від 26.10.2001 р. Під евакуаційними заходами розуміють розосередження та евакуацію населення з категоризованих міст у заміську зону. Ці заходи організують і проводять відповідно до плану ЦО об'єкта та вказівок старшого начальника ЦО. *Евакуація* – це комплекс заходів щодо організованого вивезення (виводу) населення з зон можливого впливу наслідків надзвичайної ситуації та розміщення його у безпечних районах у разі виникнення безпосередньої загрози життю та здоров'ю людей. Вона може бути загальною або частковою. [^] *Загальна евакуація* – це комплекс заходів, що здійснюється для всіх категорій населення в окремих регіонах держави у разі виникнення надзвичайної ситуації техногенного чи природного характеру. Вона проводиться шляхом вивезення основної частини населення з міст і небезпечних районів усіма видами наявних транспортних засобів на відповідній адміністративній території та виведення найбільш витривалої його частини пішки. *Часткова евакуація* – це комплекс заходів, що здійснюється для окремих категорій населення у разі виникнення надзвичайної ситуації техногенного чи природного характеру. Вона проводиться завчасно для визначених категорій: студентів, учнів, вихованців дитячих будинків разом з викладачами, пенсіонерів та інвалідів, з обслуговуючим персоналом і членами їх сімей, а також хворих разом з лікувальними закладами і їх персоналом. Вона проводиться з використанням транспортних засобів за графіком. *Безпечний райо* – придатний для життєдіяльності евакуйованого населення район, який визначається рішенням відповідного органу виконавчої влади за межами зон можливого руйнування, хімічного зараження, катастрофічного затоплення, масових лісових і торф'яних пожеж, а також небезпечного радіоактивного забруднення. За кожним підприємством, установою, організацією чи об'єктом

закріплюється район або пункт розміщення, як правило, на території своєї області. У разі, коли евакуйоване населення неможливо розмістити у безпечному районі своєї області, частина його може розміщуватися у сусідній області з обов'язковим узгодженням цього питання з керівником відповідної області. Але для евакуації населення із зон радіоактивного забруднення навколо атомних електростанцій визначається не менш як два райони, що знаходяться у протилежних напрямках, з урахуванням переважаючого для цієї місцевості напрямку вітру. У разі хімічного зараження, виникнення повені, катастрофічного затоплення, масових пожеж евакуація здійснюється у безпечні райони поблизу виникнення надзвичайної ситуації.

Для планування, підготовки та проведення евакуації, приймання і розміщення населення створюються евакуаційні комісії, збірні евакопункти (ЗЕП), проміжні пункти евакуації (ППЕ), приймальні евакопункти (ПЕП). Евакуаційні органи здійснюють планування евакуації, підготовку населення до цих заходів, розподіл і контроль транспортних засобів для забезпечення перевезень, визначення станцій (місць) посадки і висадки, визначення маршрутів руху населення пішки, практичне проведення евакуації, приймання евакуйованого населення та ведення його обліку, а також контроль за розміщенням і життєзабезпеченням. Час на розгортання евакоорганів усіх рангів не повинен перевищувати чотирьох годин з моменту отримання рішення про проведення евакуації. У разі виникнення потреби у екстреному проведенні евакуації створюються оперативні групи, які розпочинають роботу з моменту прийняття рішення про евакуацію. Контроль за роботою евакуаційних органів здійснюють керівники відповідних органів виконавчої влади (об'єктів), яким підпорядковані ці органи. Збірні евакопункти (ЗЕП) призначені для збору і реєстрації населення, яке підлягає евакуації, формування піших колон та ешелонів, забезпечення відправлення їх на пункти посадки на транспортні засоби та вихідні пункти руху пішки. Проміжні евакопункти (ППЕ) розгортаються на межах зон радіоактивного або хімічного забруднення. Приймальні евакопункти розгортаються в пунктах висадки евакуйованого населення і призначаються для його зустрічі і відправлення до районів (пунктів) розміщення.

Уповноважений орган управління з питань НС у межах наданих йому повноважень бере участь у плануванні, підготовці та проведенні евакуації, здійснює координацію цих заходів, організує інженерну, медичну, пожежну, радіаційну та хімічну розвідку, підготовку до розгортання пунктів спеціальної обробки населення, знезаражування одягу і транспортних засобів, а також дозиметричного контролю у складі приймальних евакопунктів. Евакуація населення із зон небезпечного радіоактивного

забруднення навколо атомних електростанцій планується і проводиться: для АЕС потужністю до 4 ГВт – у радіусі 30 км; для АЕС потужністю більше 4 ГВт – у радіусі 50 км. *Порядок проведення евакуації* З моменту отримання рішення (сигналу) про проведення евакуації евакокомісії уточнюють завдання керівникам об'єктів щодо проведення евакуації, контролюють стан оповіщення населення, його збору, формування колон (через начальників маршрутів), забезпечують переміщення їх до пунктів евакуації, а також разом з транспортними службами – готовність транспортних засобів до перевезень, уточнюють порядок їх використання, підтримують постійний зв'язок з начальниками маршрутів та з органами виконавчої влади безпечних районів, інформують їх про хід евакуації. У райони розміщення евакоорганів та населення, яке підлягає евакуації, направляються представники евакокомісії для вирішення питань приймання, розміщення і життєзабезпечення евакуйованого населення. Керівник органу виконавчої влади і евакокомісія безпечного району організують підготовку пунктів висадки, розгортають приймальний евакопункт, уточнюють порядок подачі транспорту, кількість прибулих, керують розміщенням евакуйованого населення. У разі оголошення евакуації громадяни самостійно на міських транспортних засобах, які працюють цілодобово, прибувають на збірні евакопункти. Працівники усіх пунктів розподіляють громадян, які підлягають евакуації, за транспортними засобами, інструктують їх і забезпечують посадку на транспортні засоби. У разі виникнення аварії на хімічно або радіаційно небезпечному об'єкті евакуація проводиться в два етапи:

1. Від місця знаходження людей до межі зони забруднення.
2. Від межі зони забруднення до пункту розміщення евакуйованого населення. Евакуація населення із зон катастрофічного затоплення проводиться у першу чергу з населених пунктів, що знаходяться поблизу гребель, хвиля прориву яких може досягти зазначених населених пунктів протягом менше ніж 4 год, а з інших населених пунктів – за наявності загрози їх затоплення. Евакуйовані громадяни повинні мати при собі паспорт, військовий квиток, документ про освіту, трудову книжку або пенсійне посвідчення, свідоцтво про народження, гроші, цінні речі, продукти харчування на 3 доби, постільну білизну, необхідний одяг і взуття загальною вагою не більше 50 кг. Дітям дошкільного віку вкладається у кишеню записка, де зазначаються прізвище, ім'я, домашня адреса, а також ім'я та по батькові матері і батька. Евакуація населення здійснюється за виробничо-територіальним принципом. Це означає, що вивіз у замиську зону всіх робітників та службовців, членів їх сімей, студентів вузів, учнів середніх навчальних закладів організують через підприємства, установи та навчальні заклади. Вивіз решти населення здійснюють ЖЕКи за місцем проживання.

Для безпосереднього керівництва розосередженням та евакуацією населення в містах створюють міські, районні та об'єктові комісії.

В обов'язки евакуаційної комісії об'єкта входить: облік робітників та службовців, які підлягають розосередженню, а також членів їх сімей, визначення складу піших колон й уточнення маршрутів їх руху;

- рішення питань транспортного забезпечення;
- підготовка проміжних пунктів евакуації (ППЕ), районів розосередження та евакуації, пунктів посадки на транспортні засоби та висадки з них;
- організація зв'язку та взаємодії з районною евакокомісією та збірним евакопунктом.

Для прийому та розміщення евакуйованого населення в сільських районах при сільрадах створюють евакоприймні комісії. Поблизу кінцевих пунктів висадки населення, яке прибуває в замиську зону, евакоприймальні комісії розгортають прийомні евакопункти. Розосередження та евакуацію населення здійснюють, як правило, комбінованим способом, при якому одночасно проводиться вивіз населення всіма транспортними засобами й вивід пішки. Транспортном евакуують робітників та службовців об'єктів, які продовжують роботу у місті; населення, яке не має змоги рухатися довго пішки – хворі, жінки з дітьми до 10 років тощо; деякі формування ЦО. Решта населення виводиться пішки. Вивід пішки планується на відстань одного добового переходу, який здійснюється за 10–12 годин руху, з розрахунком виходу за кордони зони можливих руйнувань. З метою забезпечення організованого руху і зручності керівництвом ним рекомендовано з населення формувати колони 500–1000 чол. за виробничо-територіальним принципом та призначати начальника колони з числа керівників підприємств і ЖЕКів, а також начальників піших маршрутів з групами управління та зв'язку. Середня швидкість руху колони – 4–5 км/год. Відстань між колонами до 500 м. Для відпочинку організують привали: малі – через 1–1,5 год руху на 10–15 хв., великий – у другій половині добового переходу на 1–2 год. Населення, яке перебуває на ППЕ, проходить реєстрацію, розподіляється по населеним пунктам та рушає до них. Дітей, інвалідів та людей похилого віку, а також речі перевозять місцевим транспортом. Місцеві органи ЦО та ради народних депутатів організують працевлаштування прибулих. Для розміщення розосереджуваного та евакуйованого населення в замиській зоні використовують будинки відпочинку, санаторії, туристські та спортивні бази, дитячі табори, а також будинки місцевих жителів, дачі, садово-городні будиночки, інші помешкання. З метою створення найкращих умов для розміщення населення завчасно проводяться заходи з розвитку жилого фонду, будівництво підприємств торгівлі та громадського харчування, підготовка

джерел водопостачання тощо. Райони розосередження повинні розміщуватися на такій відстані, щоб на проїзд у місто на роботу і назад у заміську зону витратити не більше 4–5 годин. Після завершення евакозаходів у місті буде знаходитися тільки працююча зміна, тобто близько 10–15 % від загальної чисельності населення міста. З метою швидкого та організованого проведення евакозаходів слід передбачити та спланувати завчасно: транспортне, протирадіаційне, протихімічне та медичне забезпечення, продовольче та речове постачання, а також охорону громадського порядку. Евакуація в умовах надзвичайних ситуацій мирного часу має свої особливості. Оповіщення виконують на всю глибину зони небезпечного радіоактивного забруднення, де можна чекати ураження людей. У першу чергу оповіщається населення районів, прилеглих до місця аварії, а потім – більш віддалених районів. Населення за сигналом оповіщення повинно суворо виконувати режим радіаційного захисту. Виходити на вулицю до прибуття транспорту не слід, щоб не зазнавати переопромінення. У приміщеннях слід щільно закрити вікна, квартирки та двері. Не дозволяється вживання забруднених продуктів харчування і води, приймаються інші запобіжні заходи. Евакуація проводиться з тих районів, де перебування населення може привести до опромінення вище допустимих доз і де неможливо забезпечити його захист іншими способами. Рішення про евакуацію приймає начальник ЦО області або держави. Евакуацію проводять після ретельної підготовки людей, транспорту, вивчення маршрутів висування з урахуванням радіаційної обстановки. Населення завчасно попереджають про час і порядок евакуації, транспорт подають до місць знаходження людей, наприклад, до під'їздів, перевезення людей здійснюють у критичних транспортних засобах у стислі строки за маршрутами з найменшими рівнями радіації. Під час руху ведеться радіаційна розвідка та дозиметричний контроль. Населення доставляють до меж зони забруднення, а потім воно переходить на незабруднений транспорт, яким перебазується до місць розміщення. При в'їзді на незабруднену територію проводять контроль забрудненості людей та транспорту. При необхідності проводять санітарну обробку людей, дезактивацію одягу, майна та транспорту. У зонах забруднення проводять заходи по дезактивації території, споруд, техніки тощо, виконують заходи, направлені на знищення пилу, ведуть контроль забрудненості сільськогосподарської продукції, організовують охорону будівель, споруд та майна.

План-конспект склав:

Начальник пункту охорони здоров'я
майор служби цивільного захисту
„__” _____ 202__ року.

Оксана ФАРЕНИК